

Saksbehandler Hanne Strand
Deres ref. 22/111383
Vår ref. 22/7341
Arkiv 01.08.2022
Vår dato
Deres dato

Barne- Og Familiedepartementet
Postboks 8036 DEP
0030 OSLO

Larvik kommunes høringsuttalelse til høring om endringer i gravplassloven om digital gravferdsmelding mv.

1. Innledning og oppsummering

Larvik kommune viser til Barne- og familiedepartementets høringsnotat 23. juni 2022 om digital gravferdsmelding med endringer i gravplassloven. Høringsfrist er 1. oktober 2022. Nedenfor følger høringsuttalelse fra Larvik kommune.

Larvik kommune stiller seg positiv til digitalisering av gravferdsmeldingen ved at dagens papirbaserte prosess blir erstattet.

Larvik kommune foreslår at myndigheten til å treffe avgjørelser i konfliktsaker etter gravplassloven § 9 tredje ledd overføres fra kommunene til statsforvalteren i Vestfold og Telemark, se punkt 2.1.

Når digitalisering av gravferdsmeldingen skal iverksettes, mener kommunen det blant annet er viktig å gi de etterlatte god og brukervennlig informasjon ved valg av gravplassansvarlig, slik at selve utformingen av den digitale gravferdsmeldingen ikke er med på å medføre flere uenigheter og konfliktsituasjoner etter gravplassloven § 9 tredje ledd. Videre er kommunen positiv til at behandlingsgrunnlaget for den digitale gravferdsmeldingen også bør omfatte oppgaver etter gravplassloven § 9 tredje og femte ledd, se punkt 2.2.

I punkt 2.3 redegjør kommunen for sitt synspunkt om at den digitale gravferdsmeldingen også bør inneholde opplysninger om tro og livssyn. Videre i punkt 2.4 foreslår kommunen at ordlyden i departementets lovforslag til ny § 23 b andre ledd og § 23 fjerde ledd knyttet til «*eier av krematorium*» blir endret. Kommunen gir sin støtte til departementets forslag til definisjon av ekteskapsliknende samboerskap i punkt 2.5. I punkt 2.6 går kommunen imot forslaget om å oppheve kravet om kommunens tilslutning av «*vesentlige endringer av gravplass og bygninger på gravplass*».

Endelig foreslår kommunen i punkt 3 at det gjøres endringer i gravplassloven § 14 andre ledd, slik at også offentlige instanser kan inneha festeretten til en grav. Dette for å ivareta at kommunene i praksis kan velge en *grav med minnesmerke* i saker der gravferden bli besørget av kommunen etter gravplassloven § 9 femte ledd.

2. Kommentarer til departementets forslag

2.1. Kommunens myndighet i konfliktsaker bør overføres statsforvalteren

I kapittel 4 vurderer departementet oppgaveplassering og hvilket organ som skal behandle personopplysninger. Departementet vurderer i kapittel 4.2 at loven uttrykkelig fastsetter statsforvalteren som den som har oppgave for å tilrettelegge avgjørelser etter gravplassloven § 9 annet ledd og at statsforvalteren behandler personopplysninger. Videre på side 10 i høringsnotatet skriver departementet:

«Med tanke på mulig videreutvikling av digital gravferdsmelding ber departementet høringsinstansane leggje fram sitt syn på om tenesta og dermed også behandlingsgrunnlaget bør omfatte oppgåvene kommunane har i konfliktsaker, jf. gravplassloven § 9 tredje ledd. Dette kunne utformast slik at kommunane brukte ein funksjonalitet i digital gravferdsmelding i behandlinga av desse sakene. Ein kan tenkje seg at dette også omfattar oppgåvene etter femte ledd («kommunale gravferder».)»

Etter Larvik kommunes oppfatning bør kommunens myndighet etter gravplassloven § 9 tredje ledd bli overført til statsforvalteren. Gravplassloven § 9 tredje ledd fastslår at kommunen skal avgjøre hvem som skal være rett gravplassansvarlig i tilfeller det er uenighet (konfliktsaker). Avgjørelsen kan ikke påklages. Ansvarer kan ikke delegeres, jf. rundskriv Q-05/2022 punkt 8.7 og kommuneloven § 5-4. Kommunene har ofte få konfliktsaker i løpet av et år, og i mange kommuner er det utfordrende å finne relevant avdeling som kan avgjøre slike konfliktsaker. Ved behandling av konfliktsakene, er det dessuten lite veiledning og sparsommelig omtale av relevante hensyn i forarbeider og gravplassveilederen. Sakene kan derfor være tidkrevende og utfordrende å behandle for den enkelte kommune. Larvik kommune mener dessuten at slike saker kan være godt egnet til meklingsprosedyrer. Kommunen har selv erfart at parter kan komme til enighet med mindre innspill fra en objektiv mellommann, uten at loven legger opp til en slik meklingsprosedyre i dag. Kommunen kan ikke se at behandling av konfliktsaken krever at beslutningstaker har lokalkunnskap.

På denne bakgrunn foreslår Larvik kommune at kommunenes ansvar etter gravplassloven § 9 tredje ledd overføres til statsforvalteren i Vestfold og Telemark som instans for behandling av konfliktsaker. En rekke oppgaver etter gravplassloven er lagt særskilt til Statsforvalteren i Vestfold og Telemark, som regional gravplassmyndighet for hele landet. Statsforvalteren i Vestfold og Telemark må anses å ha et av de største offentlige etablerte fagmiljøene knyttet til forvaltning av gravplassloven. Kommunen antar at en slik sentralisering vil medføre effektivisering, gode faglige vurderinger og en mer enhetlig behandling av denne type saker.

2.2. Behandlingsgrunnlaget for den digitale gravferdsmeldingen bør også omfatte oppgaver etter gravplassloven § 9 tredje og femte ledd

Uansett om det er statsforvalteren eller kommunene som har myndighet etter gravplassloven § 9 tredje ledd, mener Larvik kommune at behandlingsgrunnlaget for den digitale gravferdsmeldingen også bør omfatte oppgavene i konfliktsaker etter gravplassloven § 9 tredje ledd og kommunale gravferder etter § 9 femte ledd, jf. departementets omtale i høringsnotatet kapittel 4.2 side 10.

I saker etter gravplassloven § 9 tredje og femte ledd kan det blant annet være krevende for kommunene å få oversikt over avdødes uttrykte ønsker, hvem som er nærmeste etterlatte mv. På grunn av fristene for gravlegging og kremasjon, har kommunene behov for effektiv informasjonsinnhenting og raske avklaringer. Dersom informasjon om nærmeste etterlatte mv fremkommer av digital gravferdsmelding, anses det nødvendig at informasjonen også gjøres tilgjengelig og omfatter oppgaver etter gravplassloven § 9 tredje og femte ledd.

Etter gjeldende rett har kommune og lokal gravplassmyndighet hjemmel til å innhente taushetsbelagte opplysninger fra Folkeregisteret når det er nødvendig for å løse oppgaver etter gravplassloven, jf. gravplassloven § 23 fjerde ledd og folkeregisterloven § 10-2 første ledd. Det anses mer effektivt, enhetlig og fremtidsrettet om den digitale gravferdsmeldingen også omfatter oppgavene etter gravplassloven § 9 tredje og femte ledd. Larvik kommune mener det er avgjørende at de etterlatte gis god og brukervennlig informasjon ved valg av gravplassansvarlig, slik at selve utformingen av den digitale gravferdsmeldingen ikke er med på å medføre flere uenigheter og konfliktsituasjoner etter gravplassloven § 9 tredje ledd.

2.3. Informasjon om tro og livssyn i den digitale gravferdsmeldingen

I kommunens arbeid etter gravplassloven § 9 tredje og femte ledd, vil det i flere tilfeller være behov for informasjon om tro og livssyn, eksempelvis der kommunen selv må treffe avgjørelse i spørsmål om valg av begravellesform og kommunen skal søke å finne fram til løsninger som fremtrer «naturlige», jf. Ot.prp.nr. 64 (1994-1995) s. 64. I slike tilfeller anses det fordelaktig om den digitale gravferdsmeldingen også inneholder opplysninger om tro og livssyn, jf. departementets omtale i høringsnotatet kapittel 4.2 side 10. Kommunen tar imidlertid ikke stilling til særskilte vurderingstemaer opp mot personvernforordningen artikkel 9.

2.4. Kommentar til departementets lovforslag - «eier av krematorium»

I departementets lovforslag til ny § 23 b andre ledd og § 23 fjerde ledd foreslår departementet at «eier av krematorium» gis henholdsvis rett til behandling av personopplysninger og rett til å innhente opplysninger fra Folkeregisteret, jf. høringsnotatet kapittel 4.3 og kapittel 5.3. I tilfeller der krematoriet er organisert som et interkommunalt selskap (IKS), slik som i Vestfold, kan det være misvisende å gi «eier» slike rettigheter. Eier av Vestfold Krematorium IKS er Larvik, Sandefjord, Tønsberg og Horten kommuner som deltakere med ubegrenset ansvar for selskapets forpliktelser, jf. IKS-loven § 3.

Larvik kommune antar departementet har til hensikt å gi *alle godkjente krematorium* samme rettigheter, uavhengig organisering og eierskap. Dette kommer også til uttrykk i departementets omtale av lovforslaget på side 15:

«Departementet meiner det er ønskjeleg at alle godkjende krematorium har same tilgang uavhengig av organisering og eigarskap. Det vil i så fall vere eigaren av godkjent krematorium som får lovheimla tilgang til teiepliktige folkeregisteropplysningar. Kommunen og gravplastyresmakta vil ha tilgangsheimel i kraft av si rolle etter lova, mens interkommunale selskap vil vere omfatta av forslaget til lovending som eigar av eit krematorium.»

Det er ikke det interkommunale selskapet som eier krematoriet, men deltakerne av det interkommunale selskapet. Larvik kommune foreslår på denne bakgrunn at ordlyden endres i de angitte bestemmelsene.

2.5. Definisjon av ekteskapsliknende samboer

I høringsnotatet kapittel 7.4 foreslår departementet at det inntas definisjon av hva som anses som ekteskapsliknende samboerskap i gravplassloven § 9.

Definisjon av hva som anses som ekteskapsliknende samboer vil kunne gi kommunene holdepunkter i vurderingen av hvem som er nærmeste nærstående i konfliktsaker etter gravplassloven § 9 tredje ledd. Ved avgjørelse i slike saker er det en fordel at lovens kriterier er lite skjønnsmessige og mest mulig standardisert. Larvik kommune støtter lovforslaget, og mener forslaget er bedre egnet enn den mindre utfyllende definisjonen i arveloven § 2 tredje ledd.

2.6. Kommunens rolle ved vesentlig endring av gravplass

I høringsnotatet kapittel 9.3 foreslår departementet å oppheve kravet om kommunens tilslutning ved «*vesentlige endringer av gravplass og bygninger på gravplass*», men at større tiltak som anlegg, utvidelse og nedleggelse fortsatt krever tilslutning. Som eksempler på vesentlige endringer som behandles hos statsforvalteren, blir det i høringsnotatet blant annet vist til navnet minnelund eller felling av tre.

Larvik kommune går imot forslaget om å oppheve kravet om kommunens tilslutning av «*vesentlige endringer av gravplass og bygninger på gravplass*» etter gravplassloven § 4 første ledd. Det anses ikke tilstrekkelig at kommunens helsefaglig styresmakt har anledning til å uttale seg om planen for gravplassen, når det ikke stiller krav til aktiv tilslutning.

Kravet om tilslutning fra kommunen kom inn i loven 1. januar 2012, jf. Prop. 81 L (2010-2011), og henger blant annet sammen med kommunens økonomiske ansvar for anlegg, drift og forvaltning av gravplasser. Det må også ses hen til gravplassenes og sakenes egenart. Larvik kommune mener hensynet til kommunens kontroll med tiltak gravplassmyndigheten gjør på gravplassen må veie tungt i slike saker og ser behov for fortsatt å ha anledning til å mene noe om «vesentlige endringer».

For øvrig mener kommunen det kan være behov for å vurdere nærmere hva statsforvalteren legger i «vesentlige endringer», og at kommunen blant annet ikke kan se at felling av tre faller inn under slike typetilfeller, jf. eksempel gitt i høringsnotatet.

3. Larvik kommunes forslag om at offentlige instanser kan ha festerett til grav etter gravplassloven § 14 andre ledd

Dersom ingen sørger for gravferden, skal gravferden bli besørget av kommunen etter gravplassloven § 9 femte ledd. I slike saker vil gravplassloven § 1 første ledd stå sentralt, hvor det fremgår at «*[g]ravlegging skal skje med respekt for avdødes religion eller livssyn*». Videre fremgår det av Ot.prp.nr.

64 (1994-1995) side 64 at «[n]år det gjelder valg av begravellesform, må det forutsettes at de som sørger for gravferden i størst mulig utstrekning vil respektere avdødes ønsker».

I tilfeller der kommunen begjærer gravlegging og kremasjon, finnes det som regel ingen slektninger eller andre som kan stå som fester av gravstedet. Dersom det opprettes en grav med minnesmerke, vil ordfører/ansatte i kommunen bli *personlig ansvarlig* for festeretten til graven, ettersom gravplassloven § 14 andre ledd regulerer at «[f]esterett til grav kan bare innehas av en person». Videre følger det av gravplassveilederen at «[e]tter gravplassloven kan bare fysiske personer ha festerett til grav», med notehenviing til gravplassloven § 14 andre ledd, jf. NOU 1989:7 side 274.

Det er en svært uhensiktsmessig løsning at et slikt ansvar ligger personlig på ordfører/ansatte i kommunen. Ansvarer vil dessuten bestå også etter utløpt ordførerperioden eller avsluttet arbeidsforhold, dersom festeretten ikke aktivt overføres til andre. Larvik kommune fremmer derfor forslag om at også offentlige instanser, herunder kommuner, kan inneha festerett til grav etter gravplassloven § 14 andre ledd.

For at ordfører/kommunens ansatte skal slippe å være personlig ansvarlig for graven etter gjeldende rett, har kommunene i realiteten kun to valg: Kommunen kan velge at kisten/urnen legges i *ny grav uten minnesmerke* (det vil være kjent hvem som er gravlagt på plassen, men uten minnesmerke), eventuelt at kisten/urnen legges i *anonym grav* (det vil ikke være kjent hvem som er gravlagt på plassen). Larvik kommune mener dette ikke er tilstrekkelig, og synes det kan være krevende ut fra en etisk vurdering at avdøde uten pårørende eller familie som vil medvirke, skal glemmes og gravlegges uten at det settes opp en støtte og markering over et levd liv. Larvik kommune har også hatt situasjoner der siste avdøde i en familie fester et familiegravsted, hvor alle nære familiemedlemmer allerede er gravlagt. Kommunen mener det er krevende å ikke la siste avdøde også bli gravlagt i familiegraven, og mener en grav uten minnesmerke/anonym grav i slike tilfeller vil kunne stride med at man i «*størst mulig utstrekning vil respektere avdødes ønsker*».

Med hilsen
Hanne Strand
Kommuneadvokat
33 17 10 00

Dette dokumentet er ekspedert uten manuell signatur